

01: Ikke-vestlige indvandrere på offentlig forsørgelse på historisk lavt niveau

04: Lempet budgetlov kan lette den demografiske udfordring uden at sætte økonomien over styr

MOMENTUM. 12. ÅRGANG. 5. UDGAVE
KL. 18. FEBRUAR 2020

Ikke-vestlige *indvandrere* på offentlig forsørgelse på historisk lavt niveau

Andelen af ikke-vestlige indvandrere på offentlig forsørgelse har ikke været lavere i 16 år. Flere er kommet i arbejde, og det er en rigtig glædelig udvikling, som til dels skyldes vækst i samfundet, men også i høj grad et fornyet og markant fokus på beskæftigelse i kommunernes integrationsindsats, lyder det fra flere sider.

De seneste år har flere og flere personer med ikke-vestlig baggrund hver morgen taget turen til et arbejde i stedet for til jobcentret.

En ny Momentum-analyse viser, at andelen af ikke-vestlige indvandrere på offentlig forsørgelse er faldet til det hidtil laveste niveau. I 2019 var 29 procent på offentlig forsørgelse, og det er et markant fald sammenlignet med 2004, som er så langt, statistikken rækker tilbage, og hvor andelen var hele 46 procent. Udviklingen er gået særligt stærkt siden 2016, hvor 39 procent af de ikke-vestlige indvandrere var på offentlig forsørgelse, og det vækker glæde i Dansk Arbejdsgiverforening.

»Det er grundlæggende positivt, at der har været så god en udvikling de seneste par år. Det har der også været behov for, fordi ikke-vestlige indvandrere og indvandrere generelt er meget overpræsenteret i gruppen på offentlig forsørgelse,« siger Rasmus Brygger, chefkonsulent i Dansk Arbejdsgiverforening.

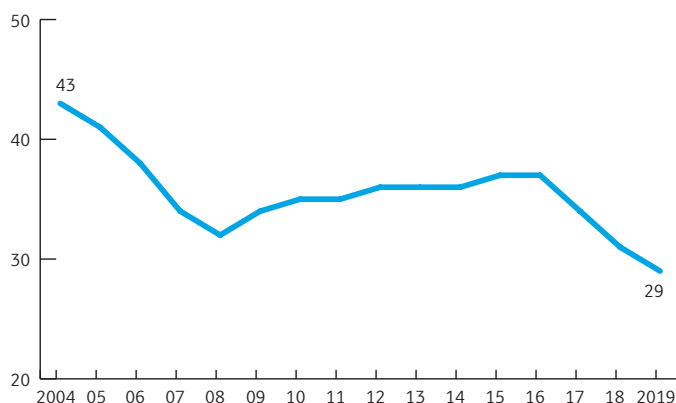
I årene omkring 2015 steg antallet af nytilkomne flygtninge i Danmark betragteligt, og i kølvandet på det blev der indgået en ny trepartsaftale, hvor parterne forpligtede sig på at håndtere udfordringen, der blev indført en integrationsgrunduddannelse (IGU), og kommunerne ændrede deres indsats i en mere beskæftigelsesrettet retning. Samtidig har der været vækst i samfundet, og det er i det krydsfelt, at man skal finde forklaringerne på, at kurven har været nedadgående. Det mener Jacob Nielsen Arendt, der er forskningsleder i Rockwool Fonden.

»Forklaringen er nok en sammensætning af forskellige faktorer. Der har været en forbedret konjunktur, og et større fokus i kommunerne på at hjælpe ikke-vestlige indvandrere væk fra offentlig forsørgelse,« siger Jacob Nielsen Arendt.

Det er kommunerne, der har ansvaret for at gøre indvandrerne klar til de danske arbejdspladser, og Thomas Kastrup-Larsen, formand for KL's Arbejdsmarked- og Borgerserviceudvalg, glæder sig over, at kommunernes forstærkede indsats har virket.

»Kommunerne stod med en enorm udfordring, da tilstrømningen af flygtninge og indvandrere var særligt stor for 5-6 år

Udvikling i andel offentligt forsørgede blandt ikke-vestlige indvandrere 2004-2019 (%)

Note: Ikke-vestligt oprindelsesland. Opgjort blandt 18-64-årige i 3. kvartal hvert år. Kun ydelser på jobindsats.dk indgår – dvs. ekskl. SU, orlovsordninger mv.

Kilde: Jobindsats.dk, Statistikbanken.dk og egne beregninger.

Af Rasmus Giese Jakobsen, ragj@kl.dk

Analyse: Lasse Vej Toft, chefkonsulent, KL's Analyse- og Makroenhed

siden, men vi har virkelig taget arbejdshandskerne på, og det er glædeligt, at vi nu kan se, at indsatsen har båret frugt. Det betyder ikke, at arbejdet er færdigt, men vi må godt glæde os over, at niveauet aldrig har været lavere,« siger Thomas Kastrup-Larsen. Også i Dansk Arbejdsgiverforening er man klar med roser til kommunerne.

»Virksomhederne har i høj grad været med til at løfte det, men kommunerne har også leveret et godt stykke arbejde i at ændre beskæftigelsesindsatsen og fortjener en stor del af rosen for, at det går bedre. De har virkelig rykket sig og skruet op for den indsats, som, vi ved, virker. Der er stadig mange ting, der kan gøres bedre, men det er bestemt gået i den rigtige retning,« siger Rasmus Brygger.

Flere i beskæftigelse

Momentums analyse viser også, at den lavere andel af offentligt forsørgede skyldes, at de har fået et arbejde. Andelen af lønmodtagere blandt ikke-vestlige indvandrere er nemlig steget fra 37 procent i 2016 til 45 procent i 2019, mens andelen på SU ligger stabilt på 8 procent ligesom andelen, der er selvstændige, på efterløn eller barsels-, og feriedagpenge har holdt sig på 19 procent.

Det skyldes blandt andet, at de nye indsats, der er indført i jobcentrene, virker. Det mener forskningsleder Jacob Nielsen Arendt.

»Vi har lavet analyser, der peger på, at jobparathedsvurderinger, det tidlige og øgede fokus på praktik har været med til at få flere i job. Og samtidig trækker IGU'en jo i samme retning. Det er nogle rigtig positive tendenser« siger Jacob Nielsen Arendt.

Og selvom den økonomiske fremgang for mange virksomheder har stor betydning, så har de nye værktøjer været afgørende, mener Rasmus Brygger, Dansk Arbejdsgiverforening.

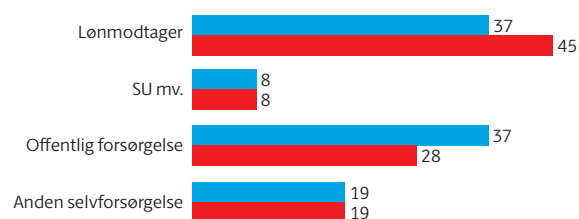
»Det er klart, at væksten i økonomien har været med til at bære flygtninge ind på arbejdsmarkedet, men man må bare ikke tro, at det var sket af sig selv. De politiske initiativer, der er lavet på området, har virkelig været et nybrud og noget, som vi skal sikre, at vi arbejder videre på,« siger Rasmus Brygger.

En af kommunerne, hvor man er lykkedes med at få flyttet kommunens ikke-vestlige indvandrere fra offentlig forsørgelse til job, er Jammerbugt Kommune, hvor man ifølge borgmester Mogens Gade (V) har haft det som et strategisk fokus.

»Vi synes, det er vigtigt, at de her mennesker får en reel mulighed for at blive integreret i vores danske samfund, og hvis det skal lykkes, er det vigtigt, at de bliver uddannet og kommer ud på arbejdsmarkedet. Derfor tager vi dem i hånden og laver aftaler med uddannelsesinstitutionerne og arbejdspladserne og sikrer, at de møder op, når de skal. Vi har konkrete aftaler med virksomheder om, at de skal tage fat i os, hvis der opstår udfordringer, og så rykker vi ud,« siger Mogens Gade.

Jammerbugt Kommune har blandt andet hjemtaget sprogskolen, så den i højere grad tænker beskæftigelse ind i undervisningen, og oprettet en heldagsskole, hvor man udover at undervise i dansk underviser i matematik, engelsk, IT og idræt og laver meget målrettede indsats, hvor der arbejdes med dansk kultur, dansk samfundsforståelse og undervisning i det danske erhvervsliv, og hvad det vil sige at være på en dansk arbejdsplads.

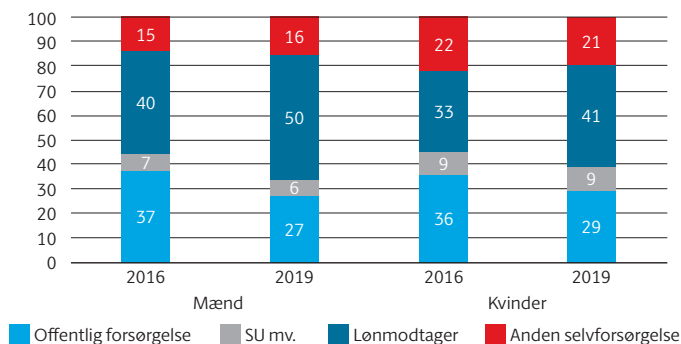
Forsørgelsesgrundlag blandt ikke-vestlige indvandrere i uge 35 i hhv. 2016 og 2019 (%)

Note: Kun personer med bopæl i Danmark. Opgjort blandt 16-64-årige.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Beskæftigelsesministeriets forløbsdatabase, DREAM.

Forsørgelsesgrundlag blandt ikke-vestlige indvandrere i uge 35 i hhv. 2016 og 2019, fordelt på køn (%)

Note: Kun personer med bopæl i Danmark. Opgjort blandt 16-64-årige.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Beskæftigelsesministeriets forløbsdatabase, DREAM.

Om opgørelsen

Andel offentligt forsørgede i kvartalsopgørelserne er summen af offentligt forsørgede i Jobindsats.dk opgjort i fuldtidspersoner (ekskl. efterløn) divideret med befolkningstallene i pågældende kvartal fra Statistikbanken.dk. Andelen er opgjort blandt 18-64-årige. Ugeopgørelserne følger samme opgørelsesmetode. Dog er andelen af offentligt forsørgede opgjort på baggrund af berørte uger fremfor i fuldtidspersoner. "Lønmodtagere" er personer, som ikke modtager offentlig forsørgelse eller SU i den pågældende uge, og som modtager løn i samme måned. "Anden selvforsørgelse" dækker over barsels- og feriedagpenge samt efterløn plus perioder uden offentlig forsørgelse, hvor der ikke modtages lønindkomst. Der kan eksempelvis være tale om selvstændige. Offentligt forsørgelse og SU mv. tæller før lønmodtager. Dvs. at personer i fleksjob eksempelvis er registreret som værende på offentlig forsørgelse fremfor i job.

For borgmester Mogens Gade handler indsatsen også om, at hvis indvandrerne bliver velintegrerede på arbejdspladserne, så kan de også blive en gevinst for hele lokalsamfundet.

»De kan blive dem, der betyder, at man pludselig kan stille med et 11-mandshold i den lokale fodboldklub, og på andre måder virkelig bliver en del af samfundet. Derfor er det også en del af vores landdistriktspolitik,« siger Mogens Gade.

Både kvinder og mænd kommer i job

I Jammerbugt har man også haft et særligt fokus på at få flere kvinder med ikke-vestlig baggrund i arbejde. Det går bedre, og det gør det faktisk også på landsplan.

:Det er rigtig godt, at flere ikke-vestlige kvinder er kommet i arbejde, men når det fortsat er under halvdelen, der har et arbejde, er vi bestemt ikke færdige

Thomas Kastrup-Larsen, formand
KL's Arbejdsmarked- og Borger-
serviceudvalg

Momentums analyse viser, at andelen af lønmodtagere blandt ikke-vestlige kvinder er steget fra 33 procent i 2016 til 41 procent i 2019. For mændene er andelen steget fra 40 til 50 procent. Selvom der fortsat er forskel på kønnene, er det en god nyhed.

»At der faktisk også sker en øget beskæftigelse blandt kvinderne er meget positivt og går lidt imod det billede, man har haft de senere år. Der har været problemer med at skabe bevægelse i den lille gruppe af nytilkomne kvinder, men når man ser på den samlede gruppe, så sker der en positiv udvikling,« siger Jacob Nielsen Arendt, Rockwool Fonden.

I kommunerne har man et særligt fokus på indvandrerkvinderne, og derfor glæder det Thomas Kastrup-Larsen, at den generelle positive udvikling også gælder dem.

»Det er rigtig godt, at flere ikke-vestlige kvinder er kommet i arbejde, men når det fortsat er under halvdelen, der har et arbejde, er vi bestemt ikke færdige. I kommunerne har vi særligt fokus på netop kvinderne, fordi der er et stort potentiale i den gruppe, og særligt de nyankomne kvinder har et alt for stort gab til mændene. Derfor er det vigtigt, at vi generelt ikke har berøringsangst og sikrer, at de tilbud, kvinderne får, også har som mål, at de kommer ud på arbejdsmarkedet,« siger Thomas Kastrup-Larsen.

I Dansk Arbejdsgiverforening er chefkonsulent Rasmus Brygger enig i, at kvinderne er et vigtigt indsatsområde både nu og i fremtiden. Samtidig mener han, at der skal gøres mere for den gruppe af ikke-vestlige indvandrere, der efter mange år i landet fortsat er på offentlig forsørgelse.

»Vi må erkende, at vi stadig er langt fra mål, fordi der er så stor forskel på indvandrere og danskere. Der er lavet rigtig mange initiativer over for de nytilkomne. Der er lavet en trepartsaftale, der er lavet en IGU, og der er generelt blevet vendt op og ned på den måde, man udfører indsatsen. Det er også det, vi kan se, nu bærer frugt. Det skal vi fortsætte med, men de næste år bør fokus være på den gruppe af indvandrere, der har været i landet længe uden at komme i arbejde,« siger Rasmus Brygger.

Lempet budgetlov kan lette den demografiske udfordring uden at sætte økonomien over styr

Af Jens Baes-Jørgensen, jjr@kl.dk

Analyse: Niels Storm Knigge, chefkonsulent i KL's Analyse- og Makroenhed

Budgetlovens krav om, at det offentlige underskud maksimalt må være en halv procent af BNP er unødvendigt stramt og bør derfor ifølge KL, AE-rådet og CEPOS sættes op til en procent. Der er dog stor uenighed om, hvorvidt de frigjorte midler skal bruges på at sikre velfærden eller skattelettelser.

Skal der være råd til nyt sygehusudstyr og bedre ældrepleje i de kommende år, hvor andelen af ældre stiger kraftigt, eller måske skattelettelser? Svaret på det spørgsmål ligger i høj grad i, hvordan budgetloven indrettes fremover, og det er et arbejde, som Christiansborgpolitikere går i gang med i den nærmeste fremtid. Selvom det udefra set kan virke teknisk at følge med i diskussionerne om budgetloven, så er konsekvenserne af den til at tage og føle på. Budgetloven er med til at sætte rammerne for, hvor mange penge, der kan bruges på velfærd, og hvor mange penge, vi skal betale i skat, og der er milliarder på spil.

En ny Momentum-analyse viser således, at der vil være fem milliarder kroner mindre til offentligt forbrug i 2030, hvis man holder fast i det nuværende krav om, at underskuddet på den strukturelle saldo maksimalt må være en halv procent af BNP i stedet for et underskud på én procent, som er det eneste, EU kræver.

Analysen viser samtidig, at det selvplågede krav vil få større og større betydning for, om den offentlige økonomi kan følge med, når der i de kommende år bliver flere og flere ældre. Således vil der være 7,5 milliarder kroner mindre i råderum i 2035. Det vil betyde, at de offentlige udgifter dækker demografistigningen, men ikke fuldt ud kan følge velstandsudviklingen.

Lars Andersen, direktør og ledende cheføkonom i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, har svært ved at se, hvorfor vi frivilligt holder fast i en mere restriktiv underskudgrænse end EU-kravene. Han mener i stedet, vi bør sætte grænsen ved en procent, da dansk økonomi er overholdbar.

»Det giver ikke mening at pålægge os selv unødige restriktioner, når vi på langt sigt har en overordentlig god økonomi. Så selvom vi ser ind i en årrække med en kraftig stigning i antallet af ældre, som vil medføre underskud i 2030'erne og begyndelsen af 2040'erne, så skal det klares ved at øge gælden, da vi derefter får væsentligt bedre offentlige budgetter. Det er derfor tosset at stramme til og så dybest set lægge en stor check i børneværelset og begynde at slå til Søren, når vi er efter 2045,« siger Lars Andersen.

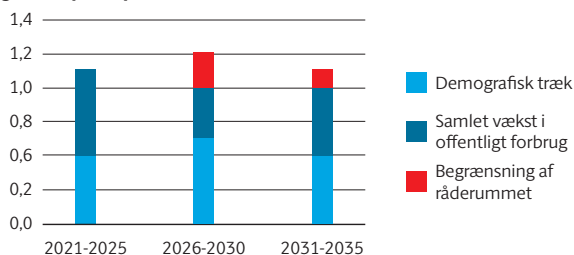
Samtidig advarer han om, at det kan få konsekvenser for velfærden, hvis budgetlovens krav strammer mulighederne for meget og blot følger demografiudviklingen.

»Vi bliver mere og mere velstående og stiller krav derefter. Sundhedsvæsenet skal have nye ting, vi vil have, det skal gå hurtigere og være bedre, ligesom vi også har ønsker til ældrepleje, folkeskoler, dagtilbud etc. Så man kan ikke bare fortsætte med uændret kvalitet. Og risikoen er, at de ressourcestærke ikke længere vil være tilfredse og derfor køber sig til ydelser, og når de så gør det, vil de også stille spørgsmålstegn ved, hvorfor de skal betale skat til noget, de ikke bruger,« siger Lars Andersen.

I CEPOS er cheføkonom, Mads Lundby Hansen, enig i betragtningen om, at de offentlige finanser på længere sigt har det så godt, at man bør overveje at hæve underskudsgrensen fra en halv til en hel procent af BNP.

»Vores offentlige finanser er så sunde og overholdbare, at det er ikke hensigtsmæssigt, da det er en overbeskatning af danskerne. Økonomien kan sagtens tillade, at vi hæver underskudsgrensen fra en halv til hel procent af BNP og tillader, at underskuddet lander på 0,6 procent i 2030. Det vil give et råderum på 58 milliarder kroner, som for eksempel vil kunne bruges på skattelettelser på 10.000 kroner per indbygger, eller til at man kan lette kommuneskatten med 6-7 procentpoint,« siger Mads Lundby Hansen. ▶

Den mulige vækst i det offentlige forbrug og påvirkningen af råderummet, hvis underskudsgrænsen på 0,5 procent fastholdes (%)

Note: Det offentlige forbrug antages beregningsteknisk at følge det fulde demografiske træk efter 2025, mens det frem mod 2025 udgør det råderum, som målet om strukturel balance i 2025 tillader.

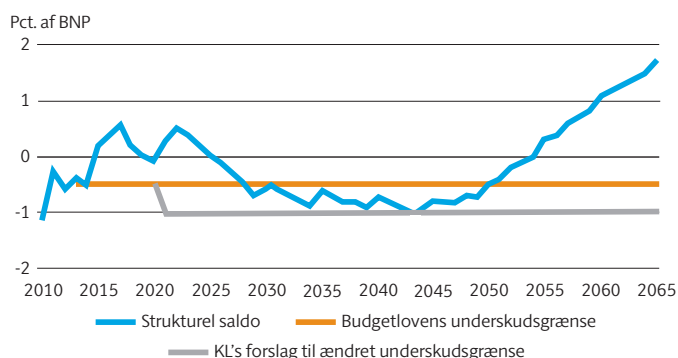
Kilde: Momentum. Egne beregninger på baggrund af Finansministeriet.

Velfærd eller skattelettelse

Kommunerne leverer størstedelen af den borgernære velfærd, som finansieres af skattekrone, og KL's formand, Jacob Bundsgaard, er ikke i tvivl om, at det er en helt unødvendig spændetroje, vi har pålagt os selv i Danmark. Han mener i det hele taget, at regeringens bebudede revision af budgetloven skal bruges til at tage en mere overordnet drøftelse af, hvilken vej velfærdsstaten skal gå i de kommende år. I den forbindelse finder han det problematisk, at budgetlovsgrænsen får udviklingen i de offentlige udgifter til at halte efter velstandsstigningerne i samfundet.

»Vi står over for store udfordringer i kommunerne med demografisk pres og en løbende glidning af opgaver ud fra sygehusene. Samtidig har udviklingen i kommunernes serviceudgifter, siden budgetloven kom til, været markant lavere end velstandsudviklingen og er dermed med til at skabe større forskelle mellem folks forventninger, og hvad der er muligt at levere. Det er på tide, at landspolitikerne tager stilling til om en kortsigtet og stram overholdelse af budgetter, der er unødvendigt stramme, skal trumfe alle andre hensyn,« siger Jacob Bundsgaard.

Finansministeriets skøn for strukturel saldo, 2020-2060 (% af BNP)

Kilde: Momentum på baggrund af Finansministeriets "Opdateret 2025-forløb: Grundlag for udgiftslofter 2023".

Hos CEPOS er man lodret uenig i, at pengene bør gå til offentlige udgifter, da der efter Mads Lundby Hansens mening er et stort uudnyttet effektiviseringspotentiale, som vil kunne opretholde velfærdsniveauet, og så kan pengene i stedet gå til skattelettelse.

»Pengene bør ikke gå til OECD's næststørste offentlige sektor, men i stedet til at sænke OECD's næsthøjeste skattetryk. Der er stort potentiale for effektivisering, som vil kunne opretholde og udvikle velfærden, uden at man skal bruge råderummet på det. Man kunne eksempelvis trække på Produktivitetskommissionens fremragende arbejde, hvor de lancerede en lang række forslag, der kan øge effektiviteten markant i den offentlige sektor,« siger Mads Lundby Hansen.

Det er dog ikke kun budgetloven, der sætter begrænsninger i udviklingen i den offentlige økonomi, Regeringen har i sit forståelsespapir med Radikale Venstre, SF og Enhedslisten indsat en forudsætning om, at der skal være balance på de offentlige finanser allerede i 2030. Det vil ifølge Momentums analyse betyde, at der i 2030 vil være 13 milliarder kroner færre i råderum end uden balancekrav, hvilket betyder der kun vil være råd til at dække det demografiske træk.

For AE-rådets Lars Andersen giver det ikke mening, at man holder fast i kravet om balance, når det demografiske træk vokser dramatisk i de kommende år.

»Ved at fastholde kravet om balance pålægger vi befolkningen i de år ekstraordinære byrder i form af, at der enten ikke er plads til så meget velfærd, eller at vi er nødt til at hæve skatterne. Så vil vi senere kunne slå til søren eller sætte skatterne ned. Men det handler jo netop om at kunne udligne og udjævne sådan, at pengene passer på længere sigt,« siger Lars Andersen.

Lempelse nødvendig

Når det gælder ønskerne til revisionen af budgetloven, er der da også forskel på tilgangen organisationerne imellem. Ifølge Lars Andersen kunne vi helt undvære budgetloven, men da det næppe sker, er det vigtigste for ham, at reglerne bliver lempet. »Vi har jo ikke haft problemer med de offentlige finanser de

Reduktionen i råderummet hvis pengene til at sikre et maksimalt underskud på 0,5 procent af BNP på den strukturelle saldo skal findes i det offentlige forbrug (milliarder kroner opgjort i 2020-niveau)

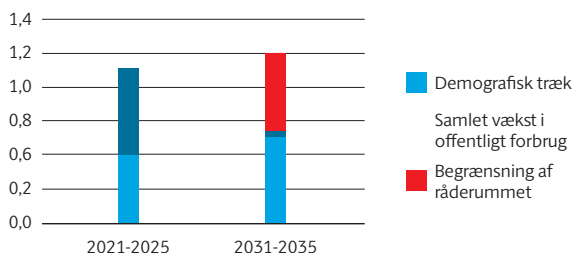

Kilde: Momentum. Egne beregninger på baggrund af Finansministeriet.

seneste 40 år, så i en eller anden forstand kan man sige, at budgetloven sådan set løser et problem, vi ikke har. Så principielt set behøvede vi ikke at have den, men omvendt så er det vigtigste for os, at der bliver skabt mere manøvrerum ved eksempelvis at gøre det muligt med flerårige budgetter, og at underskudsgrænsen forhøjes til en procent,« siger Lars Andersen.

Modsat ser CEPOS' cheføkonom Mads Lundby Hansen budgetloven som en af de største succeser i dansk økonomi, da dens sanktionsmekanismer har været med til at gøre op med de systematiske overskridelser af budgetterne i kommunerne og de daværende amter. Han mener derfor heller ikke, man skal åbne for at kunne overføre underskud til de efterfølgende år.

Den mulige vækst i det offentlige forbrug og påvirkningen af råderummet, hvis der skal være balance i de offentlige finanser i 2030 (%)

Note: Det offentlige forbrug antages beregningsteknisk at følge det fulde demografiske træk efter 2025, mens det frem mod 2025 udgør det råderum, som målet om strukturel balance i 2025 tillader.

Kilde: Momentum. Egne beregninger på baggrund af Finansministeriet.

»Hvis man giver kommunerne lov til at overskride budgetterne et år ud fra en aftale om, at man indhenter det de efterfølgende år, så forventer jeg, at de bryder budgetterne det første år. Efterfølgende får vi så en diskussion om, hvorvidt det skal hentes ind de kommende år. Og den politiske proces kan let ende med en blåstempling af overskridelsen, så det bør man ikke åbne for.«

KL-formand Jacob Bundsgaard mener, at budgetloven i sin nuværende form gav mening i tiden efter finanskrisen, hvor kommunerne også lavede en markant økonomisk opbremsning. Han har derfor også tiltro til, at kommunerne kan håndtere en lempelse af budgetloven.

»Budgetloven var langt fra hele forklaringen på kommunernes opbremsning. Politikerne rundt om i landets kommuner har prioriteret at få styr på økonomien. Ingen vil derfor forfægte, at der grundlæggende skal være styr på den offentlige økonomi, og der bliver over hele landet arbejdet hårdt med effektivisering ved blandt andet at lave smartere arbejdsgange og indføre digitale og velfærdsteknologiske løsninger,« siger Jacob Bundsgaard.

Han påpeger, at netop ønsket om mere fleksible budgetter, så man kan overføre et underskud til de følgende år, skyldes, at det tilskynder til en uhensigtsmæssigt kortsigtet økonomistyring, som for eksempel langt fra er den mest optimale på den enkelte daginstitution.

»Hvis vi vil bevare vores stærke velfærdsstat, er vi nødt til at diskutere, om der eksempelvis ikke er nogle samfundsmæssige investeringer, der er nødvendige at foretage, selvom de ligger udover budgetlovens stramme styring af, hvilket år det sker i,« siger Jacob Bundsgaard.

MOMENTUM – 18. FEBRUAR 2020. 12. ÅRGANG. 5. UDGAVE
UDGIVER: KL

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR: KRISTIAN WENDELBOE

REDAKTION: JENS BAES-JØRGENSEN, RASMUS GIESE JAKOBSEN

MOMENTUM@KL.DK
WEIDEKAMPSTEGADE 10, POSTBOKS 3370, 2300 KBH. S
Gratis elektronisk abonnement kan tegnes på
WWW.KL.DK/MOMENTUM

DESIGN: KONTRAPUNKT - LAYOUT: KL'S TRYKKERI
ARTIKLER KAN CITERES MOD KILDEANGIVELSE